

מגע מתקן

שיאצו והתעללות מינית בילדים

פרויקט אישי

מאיה וינברג

03-5161617

mayaweinberg@yahoo.com

סמינר שנה ג'

2006

תוכן:

* הקדמה

* רקע מערבי להתעללות מינית בילדים

* סימפטומים וסימנים

* הטיפול

* רקע בעיני הרפואה הסינית

* והטיפול מתחיל....סיפורי המקרה

* תרגילי נשימה לילדים

* סיכום

הקדמה

הכול התחיל כשנעמה נכנסה לכיתה שלנו. נעמה בירן, אחראית על פרוייקט הילדים בתמורות. היא הסבירה שבהמלך שנה ב' יש אפשרות לטפל בשיאצו במסגרת התנדבותית בילדים בבית ספר שזר. התלהבתי. אמרתי לעצמי מה יכול להיות חיבור יותר מתאים מאשר מגע וילדים. שניהם דברים שקרובים ללבי.

אבל. תמיד יש אבל. "המפגשים של פרוייקט הם בימי שלישי בערב" ענתה לי נעמה. יום שלישי בערב אני בעבודה. בכל זאת מישהו צריך לממן את הלימודים האלה.

החלטתי לא לוותר. החלטתי שאני אארגן פרוייקט ילדים עצמאי. פניתי ל "מקום בלב", בית מחסה של אל"י, בתל אביב. "מקום בלב" לוקח תחת חסותו ילדים שהוצאו מן הבית בהוראת צו בית משפט, עקב הזנחה, התעללות ועוד סיבות המוכיחות כי הבית בו הילד נמצא אינו בטוח עבור גופו ונפשו. ילדים אלו נמצאים במחסה באופן זמני עד שמוחלט על ידי צוות המטפלים והמשפחה בשיתוף עם מערכת המשפט, היכן ימשיך הילד את מסלולו, ומה יהיה המסלול האופטימלי להתפתחותו. קבעתי פגישה עם אחראית המתנדבים במקום.

היא כמובן רצתה לפגוש אותי לפני שהיא תמסור את "הילדים שלה" לאדם זר והסכמתי איתה לחלוטין. בפגישה איתה, נודע לי שאני לא המטפלת בשיאצו הראשונה שהתנדבה במקום אבל שמזה זמן רב הילדים לא קיבלו טיפולים אלטרנטיביים. היא הסבירה לי על המקום ואופן פעילותו ואז הכירה לי את צוות העובדים המורכב מעובדים סוציאליים, פסיכולוגיים, מדריכים ואם בית. מאם הבית קיבלתי תיאור ורקע רפואי של הילדים שהיו זכאים לטיפול (ללא חתימת הסכמה של ההורים-לא ניתן טיפול לילד). לאחר מכן צוות המדריכים העלו אותי לקומה השניה, שהכניסה אליה מותנית בהקלדת קוד סודי, ושם נחשפתי לתיקים האישיים של הילדים. למעשה התיקים האישיים היו סיפוריים אישיים, רצופים בכאב ובעצב. בהתחלה לא ידעתי איך אעמוד בזה, ויתרה מזאת, איך ילדים אלו, שחוו על גופם מגע מעוות וצורב, יקבלו את המגע של השיאצו. החלטתי שזה יהיה האתגר שלי, ואת תוצאות האתגר הזה אני מביאה לפניכם בעבודה זו.

בחרתי לחקור את ההשפעות של שיאצו על ילדים שהיו קורבנות להתעללות מינית. בחרתי לבדוק האם ניתן באמצעות מגע בהווה לתקן מגע בעבר. האם שיאצו יכול להיות מזרז עבור אלו שעל גופם ונפשם צלקות ממגע אלים ומיני?

בחרתי להתייחס בעבודה זו לשלושה ילדים שבהם טיפלתי במהלך חצי שנה. שלושתם חוו התעללות מינית. תוכן העבודה כוללת את ההסתכלות המערבית והסינית על התעללות מינית בילדים ואת התהליך הטיפולי שחוו הילדים וכמו-כן אנוכי במהלך הניסיון ההתנדבותי שלי ב"מקום בלב".

רקע מערבי

התעללות מינית בילדים, בין אם היה מעורב אדם בוגר זר, חבר או קרוב משפחה, אינה בבחינת חידוש בפסיכואנליזה. עוד בשנת 1886, קרפט-אבינג¹ כתב על מספר מקרים של גילוי עריות ב"פסיכופתיה סקסואליס". עשר שנים לאחר מכן התייחס לכך פרויד אך כשהוא מתמקד במקרים של פיתוי מיני של ילדות על ידי מבוגרים. ניסוחים תאורטיים של האטיולוגיה וההשלכות של התעללות מינית שורטטו במהלך שנות העשרים של המאה העשרים על ידי סוציולוגיים, חוקרים ופסיכולוגים.

בשנת 1948 ערך קינסי ושות' מחקר על מיניות נשית ובו דיווח שמתוך 4,000 נשים שהתראיינו כ-25% העידו שחוו התעללות מינית ו/או ניסיונות להתעללות מינית². בשנות השבעים נעשה מחקר דומה בו הנתונים הראו כי 38% מהנשים היו קורבנות להתעללות מינית לפני גיל 18. (כאן עלי לציין כי המחקרים והספרות המקצועית הסוקרת התעללות מינית ברובה מתייחסת לקורבן הנשי, כנראה מסיבות תרבותיות-מערביות לא להציג את הגבר כקורבן).

ניתן לראות כי האחוזים של מקרי התעללות מינית הם במגמת עליה. צריך לקחת בחשבון שהנתונים שבידינו הינם אלו שמדווחים וכי צריך לקחת בחשבון שישנם מקרים שנשארים סמויים.

מאז שנות החמישים של המאה הקודמת ישנם שני גורמים שתורמים לעובדה שהתעללות מינית הפכה לדבר שכיח: 1. אחוז מספר הנשים המועסקות במשרה מלאה עלה.

2. אחוז מספר הגירושים עלה.

ילדים לאמהות עובדות הינם יותר פגיעים להתעללות מינית על-ידי מטפלים או קרובי משפחה ששומרים עליהם בזמן שהאם בעבודה. האחוז הגבוה של הגירושים מביא עמו גם אחוז גבוה של נישואים שניים, והנתונים מראים שלילדות לאב שאינו האב ביולוגי יש פי שש סיכויים שיהיו קורבנות להתעללות מינית מאשר ילדות שגדלות עם אביהן הביולוגי.

יש תיעוד של דפוס של מקרים של התעללות מינית בקרב מבוגרים שהיו קורבנות להתעללות מינית בעצמם. יש גם מקרים גוברים של נשים שהיו קורבנות להתעללות מינית שמאוחר יותר התחתנו עם בעלים שמתעללים מינית בילדיהם. במקרים רבים, ההורים אינם יציבים רגשית, יש להם רקע של שימוש בסמים ו/או אלכוהול, ו/או מובטלים. נדמה שממש אפשר ליצור קלסטר של ה"המתעלל הפוטנציאלי". התעללות מינית מפלה בין שכבות אוכלוסייה ושכיחה יותר בקרב אוכלוסיות ממעמד סוציו-אקונומי נמוך.

¹ קרפט אבינג- תאורטיקן ופסיכולוג שהויציא בשנת 1886 ספר "פסיכופתיה סקסואליס"
² מתוך :

Margo M. Leahy, M.D., "Child Sexual Abuse: Origins, Dynamics and Treatment", Journal of the American Academy of Psychoanalysis, 19:385-395

סימפטומים וסימנים

ההשפעה של התעללות מינית על התיפקוד הבין-אישי, החברתי והמיני הינו אינדיבידואלי לכל ילד. ההשפעה תלויה במצבו של הילד/ה קודם לפגיעה (האם הוא מגיע מבית חם עם הורים תומכים לעומת רקע של מצב משפחתי מעורער), למידת ההתעללות ולזמן שעבר עד שהילד הובא לטיפול. לכן קשה יהיה לערוך רשימה מלאה של סימפטומים כלליים. אך ביחס למושג הכללי, להלן רשימה חלקית של סימפטומים שכיחים בקרב ילדים שחוו התעללות מינית:

1. התנהגות אגרסיבית
 2. הפרעות שינה
 3. פחד מגברים
 4. דיבור מיני בוטה
 5. התנהגות מינית אגרסיבית כלפי ילדים אחרים³
 6. התנהגות רגריסיבית (מציצת אצבע, השתנה במיטה)
 7. הדרדרות פתאומית בלימודים
 8. חוסר יכולת ליצור קשרים חברתיים.
 9. דיכאון
 10. תופעות פסיכולוגיות פוסט-טראומטיות
 11. תחושת חוסר שלמות ופרגמנטציה של הגוף.
- יותר מכל, ילד שהיה קורבן להתעללות מינית סובל מפגיעה באמון. הפגיעה היא פנימית, עמוקה ומושרשת. התמימות נלקחה בטרם עת. לכן אחד מהמטרות העיקריות בטיפול היא לנסות ולבנות מחדש עם הילד יחסי אמון ובטחון. על אחת כמה וכמה כשהתעללות נעשית על-ידי ההורה הרי שבמקרה זה הוא, ההורה, מגלם, באופן פרדוקסלי ומבלבל עבור הילד, גם את תפקיד "הזאב". בנוסף, הילד יכול לפתח מנגנון הגנה מפותח, הכולל הדחקה והכחשה למעשה הנורא.

³ "מוצף מינית" היה המונח שהשתמשו בו ב"מקום בלב" כשרצו לתאר התנהגות כזו.

הטיפול

ראשית כל, צריך לציין שילדים מושפעים מהתעללות מינית בדרכים שונות. אין יחס קבוע בין אופן ההתעללות ואופי הפסיכופתולוגיה. כל מקרה לגופו. חייבים לזכור שהטיפול הוא אינדבידואלי ועל המטפל לסגל ולהתאים את אורח הטיפול שלו למצב הילד.

הטיפול בילד קורבן להתעללות מינית ראשית כל היא הפרדתו מהגורם המתעלל. במקרים של התעללות מינית בתוך המשפחה, על מנת לתרום להצלחת הטיפול, הדבר הינו קריטי שההורה יודה בפני הילד שמה שאירע ביניהם זה אשמת ההורה ושזו טעות חמורה מאוד. הודאה זו הינה הכרחית על מנת לשחרר את הילד מרגשות אשם וחרדה הקשורים באותה חוויה, ככל האפשר.

לאחר ההפרדה, העבודה מתחילה, וזו תלויה במצבו של הילד. טיפול פסיכולוגי, מעמיק, הינו אפקטיבי ביותר בכל הקשור לבנייה מחדש של חורבות של הערכה עצמית. עצם השיתוף והדיבור על הנושא הכאוב, מאפשר לילד לחשוף את סודו הנורא ולהבין בעזרת מטפל מהימן שהילד עצמו אינו אחראי למה שקרה.

הטיפול עצמו, בראיה מערבית, הינו ברובו פסיכולוגי. מפגשים קבועים עם מטפל מוסמך (פסיכולוג, פסיכיאטר, עובד סוציאלי קליני, מרפאים בעיסוק ואמנות), הכוללים דיבור ושיתוף ובניית קשר יציב ובטוח על מנת לאפשר לילד להתחיל את מסע הריפוי האישי שלו. כיום, כפי שנוכחתי לגלות ב"מקום בלב", הרשויות פתוחות גם לטיפולים "אלטרנטיביים" כגון שיאצו, רפלקסולוגיה, דימיון מודרך ועוד.

לרוב, כאשר אובחן כי ילד עבר התעללות מינית הוא מתחיל מסע של תהליך טיפולי, סיכוי להשתקם ולהצליח לקיים חיים בוגרים יציבים ובריאים הם טובים. כיום המודעות לנושא בכוננות גבוהה יותר, ולדעתי חינוך ומודעות לסיכונים, במוסדות החינוך, בתקשורת ובעיתונאות יתרמו לכך שמספר הילדים שבנפשם וגופם יחרט צלקת, יקטן באופן משמעותי.

לבסוף, מתוך ההסתכלות האישית שלי, למדתי מהילדים שבהם טיפלתי, שאדם שהיה קורבן להתעללות מינית, גורלו לא נחרץ להיות עתיר סבל.

רקע בעיני הרפואה הסינית

דרך זגוגיות סיניות, התעללות מינית מהווה פגיעה רב מערכתית. כמו שציינתי קודם בסקירה המערבית, הפגיעה היא אינדבידואלית, ולכן אצל כל ילד תפגע מערכת או מערכות אחרות. אתייחס כאן לפגיעות העיקריות:

פגיעה באלמנט האש (הלב)-

כוחו הטבעי של האש הוא היכולת לשנות (עץ נשרף והופך לפחם, חימר הופך לפורצלן וכו'). האש בעלת יכולת להפוך חומר אחד לחומר אחר. לאש תכונות להוליד מחדש ולעשות טרנספורמציה. בלב שוכן השן, הנפש הטהורה, ה"מיינד"⁴, המודעות הטהורה. השן מספק צלילות ומודעות שבאמצעותם אנו יכולים לפעול ביצירתיות ולממש את הגורל האישי. בסין העתיקה, מצבים שבהם השן היה מפוזר או לא היה במשכנו, היו מוגדרים כמצבים של שוק וטראומה.

הרגש הקשור לאלמנט האש זה שמחה. חוסר שמחה יכול להעיד על חוסר איזון באלמנט האש. ללא שמחה הקונסטרוקציה נחלשת, הגוף והנפש מועדים לחולי. שמחה היא עוד התגלמת של צ'י בגוף ובלעדיו מופר האיזון האנרגטי.

אלמנט האש מתבטא בלשון. הלשון, איבר הדיבור, מאפשרת תקשורת מילולית. דיבור זה כמובן לא אמצעי התקשורת היחיד בין בני אדם, דרך יותר אינטימית ופתוחה לתקשר היא באמצעות העיניים, והעובדה היא שאת השן (או חסרונן) ניתן לראות בעיניים.

במקרה של התעללות מינית, ראשית כל נפגע השן. נפשו של הילד נפגעת עמוקות, ותיפקוד השן משתבש. אותו "ניצוץ" פנימי כבה. כפי שהעידו הסינים לפני מאות שנים, שן מפוזר מעיד על טראומה. אותה צלילות שמנפיקה השן נהיית עכורה ומונעת מהשן לזהור החוצה.

יחד עם הפגיעה בשן ישנה פגיעה בתחושת השמחה של הילד. זרימת הצ'י אינה מאוזנת ומותירה מקום להיתקעויות וסטגנציות. הלשון, באמצעותו יכול הילד להעיד על מצוקתו, מקשר אותנו לאלמנט האש. במקרים רבים, מתוך פחד ובלבול, ילדים מתקשים להודות במעשי העוול הנגרמים להם. יחד עם זאת, הלשון מהווה גלגל הצלה עבור הילד, שכן מרגע הוידוי מתחיל תהליך טיפולי.

⁴ מילה שקשה לתרגום - הרי פירושה אינה מח, מחשבה, נפש - אלא סוג של סינתזה של שלושתם.

פגיעה באלמנט האדמה (טחול, קיבה) -

האסוציאציות שעולות בהקשר לאלמנט האדמה הן יציבות, תמיכה, הזנה וקבלה. האדמה מעניקה לנו יציבות ותחושת בטחון. בדומה לביטוי, אמא אדמה, אלמנט זה מעניק תחושת נוחות והכלה כמו שאם אמורה להעניק. המרידיאנים של הטחול והקיבה כוללים את היכולת שלנו לקבל, לעבד ולתת בחזרה, לא רק במישור הפיזי, כי אם גם במישור הרגשי והאינטלקטואלי.

אלמנט אדמה שאינו מאוזן יש לו נטיה לאחד מהקיצוניות הבאות: נתינה יתרה עם אי יכולת לקבל, או צורך עז לקבל וחוסר יכולת לתת. האיבר של אלמנט האדמה זה הפה, האיבר דרכו אנו מזינים את עצמנו, כשהאדמה לא מאוזנת יתכן וזה יבוא לידי ביטוי בהפרעות אכילה.

בהתעללות מינית, אלמנט האדמה של הילד נפגע. עולמו מיטלטל, יציבותו מתערערת, ותחושת הבטחון שלו ניזוקה. האדמה נהיית רעועה עקב הפגיעה הקשה בבטחון, ויעבור זמן מה עד שתחושת מספיק בטוחה כדי לדרוך ולהישען עליה שוב. היכולת לקבל נפגע לאחר התעללות מינית, מכיוון שהילד "קיבל" יותר מדי.

חלק מהסימפטומים של נפגעי התעללות מינית הן הפרעות אכילה. מכיוון שנפגע אצלו עמוקות אלמנט האדמה, האיבר דרכו הילד יכול להזין עצמו, לא משומש כראוי.

פגיעה באלמנט המים (כליות) -

מים תמיד יזרמו למקום העמוק ביותר. בגוף האדם, אלמנט המים שולט במבנים העמוקים, העצמות, מח העצמות ועמוד השדרה. התנועה והזרימה מאפשרים למים לנקות ולטהר וכך למנוע סטגנציות בגוף ובנפש. הזרימה המתמשכת היא כוח. אפעלו הטיפה הקטנה ביותר יכולה לשחוק אבן.

אלמנט המים הוא זה אשר מעניק לגוף ונפש כוח ואנרגיה להמשיך. הכליות הן למעשה מחסן של צי, אשר אנו שואבים מהם במקרה צורך. כשאלמנט המים מופר, יתכן ונרגיש שהקיום שלנו נמצא באיום. כוח הרצון מתגבר ולא יודע שובע (מקרים של התמכרות לעבודה "וורקוהוליסם"). ומאידך, יתכן מצב של חוסר רצון ומוטיבציה. תחושת אשמה יכולה ללוות תחושות אלו.

הרגש הקשור באלמנט המים הינו פחד. פחד זה חלק מהאינסטינקט הקיומי שלנו ונועד לשרת אותנו. פחד אינטנסיבי גורם לצי להשתחרר מהכליות, בדומה לגל אדרנלין. זוהי תגובה נורמלית במקרי חירום שבהם חיינו מאויימים, אך בה במידה אנו יכולים לחוש פחד מסוג זה אצל רופא שיניים או למראה עכביש.

אחד מהתחושות החזקות המלוות ילדים שהיו קורבנות להתללות מינית זה פחד. ופחד זה מלווה אותם בקשרים עם מבוגרים, בקשרים אינטימיים ובכלל. אותה זרימה של המים אינה חלקה. הטראומה מהדהדת בנפשו וגופו של הילד ומגיעה לרבדים עמוקים, כמו תכונתם של המים. אותו מחסן רזרבי של

צ'י הכליות מתרוקן וכוח הרצון והמוטיבציה של הילד נפגעים. במקרים רבים, הילד מאבד חשק לעשות ולפעול.

כפי שניתן לראות, האלמנטים ואיתם האיברים יכולים להיות לוקים באיזון. כמובן שטראומה שכזו היא פגיעה רב מערכתית אבל אני ציינתי רק 3 אלמנטים, שהם העיקריים שראיתי שנפגעו אצל המטופלים שלי.

והטיפול מתחיל....

אחד מהמאפיינים הבולטים אצל ילדים שחוו התעללות מינית הוא חווית ניתוק מהגוף. הניתוק מאפשר להם להרחיק עצמם מהחוויה גם כשזה קורה בזמן אמת וגם בזיכרון הפיזי. לכן אחד ממטרות הטיפול, לאחר שמצליחים ליצור קשרי אמון עם הילד (וגם זה עשוי לקחת מספר לא קטן של מפגשים), היא להחזיר לילד את חווית החיבור לגופו (שעליה נאלץ לוותר). לחוות את הגוף עם הכאב שעצור בתוכו ובכך לאפשר לו להשתחרר. במובן זה לשיאצו תפקיד מכריע בטיפול בילדים אלו, שכן זוהי תרפיה פיזית ויכולה להוות תוספת מעשירה לטיפול הפסיכולוגי הקונוונציונלי.

הגעתי ל"מקום בלב" פעם בשבוע, ביום ושעה קבועה במשך חצי שנה, כאשר משך הטיפול בכל ילד היה כחצי שעה. סידרתי חדר טיפולים ושם קיבלתי את המטופלים המסורים שלי. כל שמות המטופלים הם בדויים.

נוי (שם בדוי)

בת 10.5

סובלת מנזלת כרונית. כמעט כל הזמן האף סתום. התופעה החלה מאז שהגיעה לבית המחסה. מטופלת בטיפות וספריי לאף. פעם בכמה חודשים מופיע לה הרפס מסביב לפה. סובלת מעצירות כרונית מאז שהגיעה לבית המחסה. את רוב המידע עליה קיבלתי מאם הבית, נוי (שם בדוי) בעצמה היתה נבוכה והתביישה לדבר על גופה

מבחינה סינית היה אפשר לראות שהיא סובלת מלחות. הנובעת מאדמה חלשה. הטחול לא מצליח לעשות את הטרנספורמציה והטרנספורטציה והלחות באה לידי ביטוי בנזלת ובהרפס מסביב לפה. הלחות גם נובעת מן התזונה, שכן המטבח של "מקום בלב" עתיר שמן וטיגונים ואינה מהווה בסיס לתזונה מאוזנת, בייחוד עבור ילדים. מכאן גם הסיבה לעצירויות. ראיתי גם אפשרות שהעצירות אולי נבעה מחוסר איזון באלמנט המתכת, מעי הגס, עקב חוסר יכולת לשחרר. ההתעללות המינית שנוי חוותה, עד כמה שניתן לדרג התעללות, היתה קשה ביותר.

עקרונות טיפוליים: סילוק לחות, חיזוק הטחול והקיבה, חיזוק צ'י כללי.

המפגשים הראשונים עם נוי היו בעיקרם ניסיונות ליצור ולבסס קשרי אמון עמה. ניכר היה שהייתי אישה הקלה עליה את תהליך ההתקרבות. לכן במפגשים הראשונים ניסיתי בעיקר למצוא דרכים שבהם אפשר לחבר בין טיפול ומשחקים. תרגילי נשימה עם בלונים, מסאג'ים עם כדור טניס ועוד. כל אלו היוו הכנה לקראת המגע עצמו, השיאצו. הבחנתי שהשימוש ברוקינג במנח הפוסטרירי השרה עליה רוגע, והמתיחות של המסאג' התאילנדי עזרו לה להתחבר לגופה-לכאב, אולי השיעור הגדול מכולם-ללמוד מתי לומר די.

טיפולי בטן הקלו לעיתים על העצירות, למרות שבעיית התזונה הלקויה לא נפתרה.

HT (3, 7, 8 מדיווחים של נוי עלה כי הרגישה שהלחיצה על נקודות על מרידיאן הלב) סייעו לה להתרכז בלימודים, ומדיווחים שבועיים של המדריכים עלה כי יכולת הריכוז שלה בכיתה גברו אחרי הטיפולים.

לאחר כמה חודשים, נוי הועברה לפנימיה ושם התפצלו דרכינו. ניכרו השינויים שחלו מאז הטיפול הראשון. לקראת המפגשים האחרונים היא כמעט וכבר לא השתמשה בספריי לאף, ומהדיווחים של הפסיכולוגים במקום, עלה שהיא פחות מפחדת ליצור קשרים עם גברים.

סוהר (שם בדוי)

בן 13.5

אם הבית דיווחה שהוא "מוצף מינית". הוא התנהג באגרסיביות כלפי הילדים האחרים, לפעמים היה נתון להתקפי זעם ואלימות. סוהר התלונן על כאבי גב תחתון. הוא טען שהוא סובל מהכאבים כמה שנים ושם לב שפעילות גופנית מקלה על הכאב.

סוהר חלם להיות רקדן ובמהלך הטיפולים הוא נרשם לחוג ריקוד אליו התחיל ללכת פעם בשבוע. התנועה וריקוד היטיבו עמו. המפגשים שלי איתו היו לפני שהלך לחוג והיה ניכר ברק בעיניים בואתם ימים ואפילו זכיתי לראות אותו רוקד כמה צעדים.

בנוסף, במהלך התהליך הטיפולי, סוהר ביקש ממנהל המקום לפגוש פסיכיאטר. הוא אמר לי שהוא מרגיש עומס רגשי ושהוא רוצה לפגוש מטפל שמוסמך לתת לו תרופות פסיכיאטריות. סוהר היה מודע מאוד למתרחש בגופו ובנפשו ומבחינה זו השיתוף פעולה ביננו היה רב ובמהרה נרקמו עמו יחסי אמון שאיפשרו די מההתחלה לגשת לשיאצו למן ההתחלה וללא משחקי תיווך. הטיפולים עצמם היו מורכבים ממתוחות, מסאג' תאילנדי ברגליים, ובעיקר הרבה שאלות על שרירים ואיברים מצדו של סוהר.

באמצעות המגע והסקרנות כלפי לגופו שלו (ולעיתים גם כלפי גופי שלי, דבר שהיה עליו להטות ולהחזיר את המוקד אליו). לטיפולים הבאים הבאתי מפות אנטומיות של שרירים וכל פעם למדנו על חלק נוסף בגוף.

השימוש ברוקינג עם סוהר הציב בפני אתגר מכיוון שזה עורר אותו מינית ונערכת, ביחד עם אחד מהפסיכולוגים במקום, לדון איתו בכך במהלך הטיפול. החשיבה הושקעה במאמץ שלא יחוש אשמה ומאידך שלא תוצת אגרסיבית. בהחלטה משותפת השימוש ברוקינג הופסק.

בתחילת כל טיפול עשינו יחד תרגילי נשימה, עם בלונים על מנת לחזק את הנשימה ואת הבטן-התומך מצדו השני של הגב התחתון. נראה שמקור הכאב הוא חסר צ'י בכליות. כאבי הגב התחתון באו והלכו והיו עמומים. היו מספר טיפולים שבהם אף לא ציין את הגב מכיוון שהוא הביע עניין, הראיתי לו תרגילים להשטחת גב התחתון בשכיבה אנטרורית עם רוטציות עצמית וטוויסטים.

סוהר היה ילד בוגר מאוד לגילו, סביר מאוד להניח שכתוצאה ממה שעבר עליו. בגרות זו איפשרה לו להיפתח ולהקשיב לגופו ולנפשו. לקראת סוף הטיפולים התקפי הזעם שלו פחתו מעט, כשאחד הפקטורים המסייעים היה בהחלט האיום שלא יוכל ללכת לשיעור ריקוד אם לא יתנהג בהתאם. לנקודה KID 1 הייתה השפעה גדולה עליו, וגם עבודה על נקודה זו לקח כשיעורי בית לאימון. את סדרת הטיפולים סיכמנו בבוחן על שרירים ומופע ריקוד קצר של סוהר.

אלכס (שם בדוי)

בן 12

אם הבית סיפרה שיש לו רגישות למגע ושגם הוא "מוצף מינית". בנוסף, הבנתי ממנה שמבחינה התנהגותית, הוא אחד הילדים הקשים במקום. הוא היה חסר מנוחה בלשון המעטה. הוא סבל מנזלת כרונית ועצירות אבל בעיקר מהיפר אקטיביות.

הוא סיפר שאמו גם מטפלת בשיאצו אף היא ולכן הוא נענה לטיפולים בקלות. אמא שלו היתה נושא שעלה מספר פעמים במהלך כל טיפול, ובכלל הטיפולים היו משולבים בדיבור. לאלכס היה קשה מאוד להתמסר ולהרפות את עצמו בהמהלך הטיפול. הקיו שיאצו היה הכלי העיקרי לטיפול בו, טיפול רך ואיטי. לאחר שני הטיפולים הראשונים המדריכים דיווחו שהוא חזר לכיתה "כאילו היה ילד אחר", וכתוצאה אפשרו לו לקבל טיפולים פעמיים בשבוע, ובנוסף לכשנתפנה זמן טיפול בעקבות מחלה של ילדים אחרים.

מרידיאן הקיבה של אלכס היה בעודף, דבר שהורגש במתיחות של הירכיים. גם עבודת פלמינג לאורך מרידיאן הקיבה ברגל הייתה רגישה. הבחנתי שהנשימה שלו לא קבועה ומסודרת ומהטיפול השלישי עשינו תרגילי נשימה עם בלונים ועם נרות בתחילת כל טיפול. טיפולי בטן הקלו על העצירות במידת מה והתחלתי לשלב אותם בכל טיפול שני.

הנזלת שלו לא חלפה לחלוטין, אלא הופיעה ונעלמה לסירוגין. באופן כללי אפשר לומר שבמקרה של אלכס האפקט של הטיפול הורגש כמעט מיידית. אלכס היה מאוד רספטיבי, וניכרה ההשפעה הטובה של השיאצו עליו, גם בעיניהם של עובדי המקום.

תרגילי נשימה

תרגילי נשימה היוו כלי עיקרי בתחילת כל טיפול עם הילדים. בעזרת משחקים שונים הצלחתי להביא את המודעות שלהם לאופן בן הם נושמים, החל בלנשום מהבטן (דבר המיטיב גם עם מערכת העיכול) ועד שימוש בנשימות במקום להגיב ברפלקס של כעס (למשל לספור נשימות במקום מיד להגיב כשכועסים).

להלן מספר דוגמאות ל"משחקי נשימה" ששיחקתי עם הילדים ועליהם אני ממליצה:

בלונים: שימוש בבלונים הוא מצוין מכיוון שתרגילי הנשימה מושווים על-ידי בלונים מתנפחים וצבעוניים. אפשר להדריך את הילד לשים יד על הבטן בזמן שמנפח את הבלון-ולהרגיש במו ידיו את השאיפות ונשיפות ובכך לשפר את איכות הנשימה שלו.

נרות: תרגילי נשימה עם נרות עם ילדים מצריכים זהירות רבה. דוגמא למשחק זה שהמטפל מחזיק בנר הדולק ועל הילד לנשוף עליו אבל לנסות לא לכבות אותו-וכך לומד הילד להוציא אוויר לאורך זמן ולאט. במידה והמטופלים בוגרים וסבלנים דים, אזי אפשר להראות להם תרגילי נשימה מעולם היוגה "פארנאיאמה" – על כך לא אפרט כאן.

לסיכום

מהניסיון שלי עם שלושת ילדים אלו אפשר להיווכח שהשיאצו השפיע עליהם לטובה. הטיפול בשיאצו הביא לריפוי חלקי של הסימפטומים הרגשיים כמו גם הפיזיים. המגע, הפעם מגע תומך, היווה מהלך חשוב בהחזרת האמון הבסיסי לילדים פגועים אלו. כבר לאחר מספר פגישות עם הילדים היה אפשר לחוש כי הם נותנים בי אמון, וכי דרך הפגישות איתי, עם מטפל שבא ונוגע בהם במקומות, פיזיים ונפשיים כאחד, הם הצליחו להתקרב חזרה אל עצמם ולתחושת שלמות עם גופם. עצם החוויה של מגע כגורם תומך ומיטיב, בניגוד לחוויות קודמות. המטופלים, רובם ככולם, היו זקוקים לפרק זמן של הסתגלות למערך הטיפולי הפיזי, דהיינו, השיאצו. החלק הארי של הטיפול בהם היה יצירת קשרי אמון ובטחון עמם.

ברגע שזה נוצר, החלל הטיפולי נפתח ולתוכו היה אפשר להכניס משחקים (כגון תרגילי נשימה, מפות פיזיולוגיות ועוד). צריך לזכור שמדובר בילדים, ואשר יכולת הריכוז והסבלנות שלהם מהווים אתגר למטפל ומחייב למצוא דרכים יצירתיות לתקשר איתם.

ניתן לראות שהמטופלים סבלו מסימפטומים דומים במידה ניכרת. שלושתם סבלו מבעיות עיכול ובולט היה שאלמנט האדמה שלהם בחוסר איזון. יחד עם זאת, אצל כל אחד באו לידי ביטוי פתולוגיות שונות. תהיה זו התיימרות לסכם בצורה גסה את הטיפולים ולהגיע למסקנות גורפות, מה גם שבכל מקרה ומקרה, החוויה היא סובייקטיבית.

לבסוף, חשוב לי לומר שעצם השימוש באותו הכלי, שהוא מגע, שפגע בילדים אלו, ככלי ריפוי הוא ללא ספק נדבך חיוני בתהליך שיקומי עצם היות המגע הטיפולי מגע בשירות הילד (הננגע) ולא בשירות הנוגע (המטפל/ת), במהופך למגע טראומתי, יכול לסייע בין אם הטיפול הוא בשיאצו או בהתערבות טיפולית אחרת. ילד פוסט-טראומתי יכול לחוש מגובה ומובן יותר בסבלו מעצם היוזמה לתכנית טיפולים המוצעת לו וכתוצאה לחוש מאוזן יותר וסימפטומטי פחות.

יש האומרים שהריפוי מצוי בכאב עצמו, ומניסיוני האישי, יחד עם התגובות שקיבלתי מאנשי המקצוע שעובדים עם הילדים, הגעתי למסקנה ששיאצו יכול להוות חלק מהמזור. כלומר, שבאמצעות המגע, דבר שנעשה בו שימוש לרעה נגד ילדים אלו, הצלחתי לגעת במקומות הכואבים וכך להתחיל את תהליך הריפוי שלהם.

מקורות

1. Margo M. Leahy, M.D, "Child Sexual Abuse: Origins, Dynamics and Treatment", Journal of the American Academy of Psychoanalysis, 19:385-395
2. Carola Beresford-Cooke, (1999) "Shiatsu Theory and Practice", Shiatsu School of London, Harcourt Publishers
3. Alexander, P.C (1993), "The differential effects of abuse characteristics and attachment in the prediction of long-term effects of sexual abuse", Journal of Interpersonal Violence, Vol. 8, pp. 346-362
4. Elizabeth Krimendahl Wolf, M.A and Judith L. Alpert, Ph. D. (1991). Psychoanalysis and Child sexual Abuse. Psychoanalytic Psychology, 8:305-327

5. איל פוליטי, "רוח פנימית-תורת חמשת היסודות ברפואה הסינית"